

Reflectie

Eén jaar Klimaatakkoord Gebouwde Omgeving

Maarten van Poelgeest

18 september 2020

Vooraf

Reflectie op hoofdlijnen

- Inzichten op basis van:
 - Circa 20 gesprekken deze zomer
 - 4 praktijkgesprekken (1 volgt), verspreid over het land en gespreid over thema's
 - Bijna 1 jaar voorzitter
- Leidt tot:
 - Voorstel/suggesties voor versterken uitvoering Klimaatakkoord Gebouwde Omgeving
- Communicatie:
 - Voor rekening van Voorzitter Uitvoeringsoverleg

Aanleiding

Reflectie

Na 1 jaar Klimaatakkoord Gebouwde Omgeving reflecteren we op de stand van zaken:

- Wat gaat goed?
- Waar lopen we tegen aan in de uitwerking van afspraken en in de praktijk?
- Welke kansrijke routes zien we en waar blijkt het lastig?
- Hoe kunnen we komen tot opschaling?

Wat gaat goed?

Aan de slag met de condities en van start in de praktijk

- De gemeenten zijn voortvarend aan de slag met de transitievisies warmte, ondersteund door een Kennis- en Leerprogramma en een Expertise Centrum Warmte met o.a. de Leidraad.
- De startmotor is op gang.
- Er zit veel potentie in innovatieprojecten en er is veel interesse bij bedrijven, kennisinstellingen en andere organisaties om daar in te investeren en aan te werken. De innovatieregelingen worden overschreven.
- De markt met ontzorgende initiatieven groeit.
- De routekaarten voor het maatschappelijk vastgoed zijn opgesteld en uit onderzoek blijkt dat 1 Mton reductie met kosteneffectieve maatregelen in de utiliteitsbouw haalbaar lijkt.
- Warmte is toegevoegd aan de SDE++ en de Routekaart Groen Gas en de Kabinetsvisie Waterstof zijn gepubliceerd.
- Veel regelingen zijn gelanceerd of in de maak die partijen ondersteunen in het aan de slag gaan met de verduurzaming zoals de Renovatieversneller, de Regeling Reductie Energiegebruik, de Subsidieregeling Aardgasvrije Huur, Warmtefonds, etc. De schuif in de energiebelasting is doorgevoerd.

Hoofdlijn: van Akkoord naar Uitvoering

Stap voor stap, langs drie sporen

- Het akkoord is en blijft een solide bouwwerk van afspraken met inachtneming van ieders rol en verantwoordelijkheid.
- Er is hard gewerkt aan de verdere uitwerking van het akkoord. Dat is veelal in gezamenlijkheid gebeurd, waardoor het draagvlak bij partijen nog steeds groot is.
- Door alles aan elkaar te verknopen bestaat de kans dat iedereen op elkaar gaat wachten en er geen of onvoldoende stappen gezet worden. Er is sprake van drie transities: de schil (isoleren), de infrastructuur, de bronnen. Deze moeten aan het einde van rit met elkaar kloppen, maar hebben elk een verschillend tempo.
- Het doel moet zijn om 3,4 Mton reductie in 2030 te realiseren. Dat betekent een combinatie van verschillende stappen: woningen van het gas en minder gasverbruik door isolatie en hybride warmtepompen in de gehele voorraad van woningen en gebouwen.
- De wijkaanpak is daarvoor nodig, maar daarnaast moeten we meer sturen en stimuleren van individuele beslissingen. Niet alles in één keer. Schaal maken langs drie sporen:
 - Warmtenetten waar deze evident het warmte alternatief zijn
 - Hybride warmtepompen waar CO2 winst snel te boeken is
 - Isoleren op natuurlijke momenten
- Op deze drie sporen moet het betaalbaar worden gemaakt voor de early movers om stappen te zetten, zodat er schaal gemaakt kan worden en de kostenreductie tot stand kan komen.
- De focus moet gericht worden op de praktische uitvoering tot 2030: een stevig Uitvoeringsprogramma waarin door partijen gezamenlijk regie gevoerd wordt.

Wijkaanpak voor collectieve oplossingen

Wijken van het gas is geen doel op zich

Constatering

- Met name voor aanleg warmtenetten is regie van gemeente nodig. Dat kan gebiedsgericht en complexgericht.

Aanbeveling

- Wijkaanpak faciliteert collectieve oplossingen. Dat betekent dat niet elke woning in een wijk van het gas moet.
- Warmtewet moet decentrale warmteoplossingen stimuleren, waarbij lokale bronnen op een intelligente manier gecombineerd worden met een groter systeem.
- Een wijkaanpak kan ook geïnitieerd worden vanuit een andere beleidsdoelstelling (bv Leefbaarheid). Energie moet dan meeliften en niet de lead willen hebben.

Naast de wijkaanpak

Inspelen op natuurlijke momenten en individuele beslissingen

Constatering

- Woningen via een wijkaanpak in één keer van het aardgas afhaken voor 2030 is moeilijk.
- Sturen op de laagste maatschappelijke kosten en behoud van draagvlak betekent meer stimuleren van kleine stappen op natuurlijke momenten.

Aanbeveling

- In de wijken die niet aan de beurt komen voor 2030, ook (collectief) handelingsperspectief geven aan bewoners.
- De sporen isoleren (in stappen) en hybride meer instrumenteren. Een heldere boodschap over wat morgen kan (spijtvrije stappen) in combinatie met ontzorging van burgers is essentieel voor realiseren doelstelling.

Isoleren en hybride meer instrumenteren

Gerichte interventies voor soms specifieke groepen bewoners

Constatering

- De sporen isoleren en hybride moeten niet iedereen tegelijk willen bedienen. De woningvoorraad is daarvoor te divers, de context te verschillend.

Aanbeveling

- Richt je bij het instrumenteren van de sporen isoleren en hybride op die woningen die nu in beweging kunnen komen. Aan specifieke groepen kan gericht meer zekerheid geboden worden. Denk aan:
 - Brief versturen: 'U bent tot 2035 niet aan de beurt'
 - Snel knoop doorhakken over standaard en streefwaarden
 - Hybride warmtepompen stimuleren voor specifieke type woningen
 - Organiseren van ontzorging en samenspel van markt en overheid
 - Incentives op natuurlijke momenten
 - Vanuit gemeente collectieve acties voor isolatie en hybride stimuleren

Betaalbaarheid (1)

Woonlastenneutraliteit een blokkade?

Constatering

- Veel instrumenten worden ingezet om businesscases rendabel te maken, maar de huidige lage gasprijs maakt dat de wedstrijd bijna niet te winnen is.
- In de utiliteitsbouw zijn voldoende kansen voor verduurzaming die kosteneffectief zijn, maar dat betekent niet dat het ook kostenneutraal is.
- Woonlastenneutraliteit dreigt grootste blokkade te worden. Voor burgers komen de kosten op een ongelijk moment op een sterk verschillend niveau. Dat wordt ervaren als 'niet eerlijk'.
- Onduidelijk wat met woonlastenneutraliteit precies bedoeld wordt. Wat is het autonome pad? Waar vergelijken we mee? De verwachte prijsontwikkeling van fossiel? De verwachte prijsontwikkeling van alternatieven voor fossiel?
- Om een voldoende grote groep mensen en organisaties (utiliteit) voor 2030 in beweging te krijgen is meer nodig om het voor deze groep betaalbaar te maken

Betaalbaarheid (2)

Meerdere maatregelen nodig om betaalbaarheid voor early movers te realiseren

Aanbeveling

- Op lange termijn wordt energie duurder. De tijd van het goedkope gas ligt achter ons. Gesprek moet gaan over een eerlijke verdeling van deze kosten en minder over de hoogte.
- Uitgangspunt moet zijn dat maatregelen voor early movers betaalbaar worden gemaakt. Anders ontstaat er geen schaal die nodig is om kostenreductie te kunnen realiseren.
- Om maatregelen betaalbaar te maken moet meer gebeuren. Daarbij is er niet één gouden sleutel juist omdat de transitiekosten voor burgers op heel verschillende momenten komen en sterk afhankelijk zijn van de plek.
- Puzzelstukken die gelegd moeten worden om het voor early movers betaalbaar te maken zijn:
 - Een groter deel van de transitiekosten te socialiseren
 - Fossiel te beprijzen door de schuif van elektriciteit naar gas verder open te zetten
 - Budgetten voor gemeenten die gericht ingezet kunnen worden voor het laatste duwtje waardoor schaal gemaakt kan worden
 - Meer subsidie voor early movers, ook in de utiliteitsbouw en instrumenten als de Startmotor en Renovatieversneller
 - Focus daarbij op proposities of doelgroepen die nu wel uit kunnen of bijna uitkunnen

Uitvoeringkracht

Eén uitvoeringsprogramma

Constatering

- Veel verschillende acties en aanpakken waarin veel gebeurt, maar te weinig sturing op optelsom richting 2030
- Uitvoering vraagt om meer regie, maar meer regie is geen centrale sturing
- Gemeenten zijn nog onvoldoende gefaciliteerd: meer capaciteit, kennis en bevoegdheden zijn nodig

Aanbeveling

- Maak één uitvoeringsprogramma waarin partijen gemeenschappelijk regie voeren. NP RES en Deltaprogramma kunnen hierbij inspireren.
- Hak nu snel een paar knopen door die inhoudelijk meer duidelijkheid brengen en die anderen beter in positie brengt. Gaat om standaard, bevoegdheid/omgevingswet, warmtewet, gebouw-gebonden financiering

Vingeroefening Uitvoeringsorganisatie

Eén uitvoeringsprogramma met drie functies: regie, ondersteuning praktijk, community

Samen regie voeren

- Elementen voor invulling (van licht naar zwaar):
 - Afstemmen acties/meningen (licht)
 - Voortgang akkoord/vinger aan de pols/elkaar aanspreken (licht/midden)
 - Besluiten/adviseren op punt van normen/uitwerkingen/beleid (midden/zwaar)
 - Middelen alloceren (zwaar)

Ondersteuning praktijk

- Werken naar één ondersteuningsstructuur?

Community

- Organiseren van permanente gesprek tussen grote groep van professionals

Gesprekspartners

Gesprekken

Tjalling de Vries	Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Ans van den Bosch	Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Jos van Dalen	Programma Aardgasvrije Wijken
Jan van Beuningen	Ministerie van Binnenlandse Zaken
Ferdi Licher	Ministerie van Binnenlandse Zaken
Claudia Reiner	TechniekNL
Teun Bokhoven	NVDE
Jeroen Pels	Triodos
Jeroen Pepers	Aedes
Joep Rats	BouwendNL
Joop Oude Lohuis	gemeente Utrecht
Lian Merx	VNG
Maarten Otto	Alliander
Niels Kastelein	Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Sander Oosterloo	Alliander
Bas van Beers	FRINGE.
Rory van der Heide	IF Technology
Gigi van Rhee	Stratelligence
Wim Kuijken	voormalig Deltacommissaris
Elfriek van Galen	TheRockGroup
Jorrit Bakker	Ministerie van Binnenlandse Zaken
Rutger Krabbendam	gemeente Amsterdam
Sander Vester	gemeente Amsterdam
Wybo Jurgens	gemeente Amsterdam
Job Dura	Dura Vermeer
Michiel Hellebrekers	Aedes
Eline Penders	Aedes
Detlef Meijer	Firan
André Meijer	Firan
Martin van Rijn	Aedes
Erik Caelen	Itho Daalderop
Arie-Willem Bijl	Metropoolregio Amsterdam
Ronald Prins	Provincie Zuid-Holland
Kristel Lammers	NP RES

Praktijkronde

Martijn Tak	Programma Aardgasvrije Wijken
Angelique Meijer	gemeente Dordrecht
Joost Leemans	gemeente Dordrecht
Marja Visser	gemeente Amsterdam
Danielle Driessen	gemeente Amsterdam
Roel Woudstra	Buurkracht
Anna Lena Gompelmann	Programma Aardgasvrije Wijken
Jan Sijtsma	gemeente Tytsjerksteradiel
Peter Smale	Alliander
Jacob Miedema	aardgasvrij Garyp
Gjalt Benedictus	Energzy Koöperasje Garyp
Martin Kobus	Kobus Installatie- & Dakbedekkingsbedr BV
Rached Dekker	warmtebedrijf Hengelo
Helma Kip	Ennatuurlijk
Roosbeh Nikdel	gemeente Eindhoven
Maurice Brouns	Wooninc
Rob Simons	Woonbedrijf
Roland Otto	thuis
Jeanke van der Haar	Engie
Anne Jo Visser	gemeente Utrecht
Mark Peterse	Portaal
Valentijn Nouwens	Mitros
Remco de Maaijer	RWU
Martin Wisselink	gemeente Utrecht
Annemarie Kùppers	Ministerie van Binnenlandse Zaken
Ron van den Heuvel	Bo-Ex
Jeroen Harren	Eneco

Uitvoeringsoverleg

Ans van den Bosch	Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Antoinet Looman	UVW
Cathy van Beek	Zorgsector
Claudia Reiner	TechniekNL
Co Koning	Vastgoed Belang
Ferdi Licher	Ministerie van Binnenlandse Zaken
Frank Schoof	Platform Geothermie
Frank van Blokland	IVBN
Gijs de Man	Warmtebedrijven, SVPBV
Jeroen Pels	Triodos
Jeroen Pepers	Aedes
Joep Rats	BouwendNL
Karen Arpad	NP RES
Karsten Klein	Vereniging Eigen Huis
Klaas Bagma	FNV
Leen van Dijke	Stroomversnelling
Lot van Hooijdonk	VNG
Maarten Otto	NetbeheerNL, Alliander
Martin van Rijn	Aedes
Paul Geurts van Kessel	Energieketten
Rogier Mattousch	Bouwagenda
Ron Wit	EnergieNL, Eneco
Teun Bokhoven	NVDE en TKI UE
Tijs de Bree	IPO
Wilma Berends	Natuur en Milieu
Bert van der Zwaan	Onderwijssectoren
Zeno Winkels	Woonbond